9.1.2023

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto
Sähköpostitse: sara.kuitunen@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö HE 281/2022

Hallituksen esitys HE 281/2022 eduskunnalle kaivosmineraaliveroa koskevaksi lainsäädännöksi

Johdanto

Terrafame keventää liikenteen hiilijalanjälkeä toimittamalla globaalille akkuteollisuudelle vastuullisesti tuotettuja akkukemikaaleja. Terrafamen teollisuusalueella sijaitsee yksi maailman suurimmista sähköajoneuvojen akuissa käytettävien akkukemikaalien tuotantolinjoista. Laitos pystyy tuottamaan nikkelisulfaattia noin miljoonaan sähköautoon vuodessa. Terrafamen tuottaman nikkelisulfaatin hiilijalanjälki on yksi teollisuuden pienimmistä.

Terrafamen integroitu, ainutlaatuinen ja energiatehokas tuotantoprosessi kaivoksesta akkukemikaaleihin sijaitsee yhdellä ja samalla teollisuusalueella. Se tarjoaa asiakkaille läpinäkyvän, jäljitettävän ja aidosti eurooppalaisen akkukemikaalien tuotantoketjun.

Terrafame Oy kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleisesti esityksestä

Katsomme, että mahdollisen kaivosveron tulisi perustua nettotuloon. Oikea valita valmistelun pohjaksi olisi verotyyppi, joka vääristää investointipäätöksiä mahdollisimman vähän. Veromallia ei tule ratkaista sen perusteella, mikä olisi lyhyellä tähtäimellä helpoimmin toteutettavissa oleva malli. Rojaltipohjaisen mallin sijasta verotuksen kokonaisuuden kannalta perustellumpi malli olisi nettotuloon perustuva malli.

Mikäli verotuksessa päädytään rojaltipohjaiseen veromalliin, tulisi yksittäisten yritysten veroa määritettäessä huomioida kyseisen kaivostoiminnan ympärilleen synnyttämän jatkojalostuksen vaikutukset. Akkumineraalien osalta huomattavasti merkittävämpi verovaikutus saadaan sillä, että Suomeen onnistutaan houkuttelemaan investointeja akkumineraalien jatkojalostukseen akkukemikaaleiksi ja akkukennoiksi. Lyhytnäköisesti asetettu rojaltipohjainen malli aiheuttaa yritykselle kustannuslisän, jonka se joutuu siirtämään asiakkaiden maksettavaksi. Näin ollen rojaltipohjainen kaivosvero heikentää Suomen kilpailukykyä houkuttelevana akkumineraalien jatkojalostusmaana.

Nettotulon perustuva vero ei ole rojaltiveron tapaan yrityksille kustannuserä, jonka yritykset pyrkivät siirtämään tuotteen hintaan, vaan yhtiöt maksaisivat veroa liiketoimintahyödyn mukaisesti. Näin määräytyvä

kaivosvero kohdistuisi luonnon resurssin sisältämään arvoon. Rojaltivero rasittaa yrityksen taloutta ennen kuin hyödynnettävästä malmista on muodostunut markkinoilta saatavaa lisäarvoa.

Terrafame Oy:n kaivostoiminta luo raaka-ainepohjan suomalaiselle akkuteollisuusklusterille. On myös aiheellista korostaa kaivostoimintaa ja erityisesti esim. akkumineraaleihin liittyvän teollisen autonomian tärkeyttä, jonka merkitys on nykyisen geopoliittisen tilanteen vaikutuksesta korostunut. Yhdysvalloissa edistetään kotimaista kaivostoimintaa ja teollisuutta ns. Inflation Reduction Act - tukiohjelmalla ja samalla EU:n puitteissa on käynnistetty Critical Raw Materials Act -sääntelystä, jonka tavoitteena olisi mm. edistää EU:n autonomiaa kriittisissä raaka-aineissa. Olisi toivottavaa, että myös Suomessa huomioidaan kaivosteollisuuden keskeinen merkitys niin vihreän siirtymän kuin teollisen autonomian kannalta ja edistetään kaivosteollisuuden toimintamahdollisuuksia.

Huomiot valitusta veromallista

Hintamekanismit
Metallin markkinahintaan perustuva vero ei kuvaa malmin arvoa kaivosyhtiölle. Eri esiintymät edellyttävät erilaisia tuotantopanoksia ja investointeja. Erityisesti suuri investointitarve ja korkea tuotantokustannus korostuvat matalan hyötyainepitoisuuden omaavissa malmiesiintymissä, jossa malmi on prosessoitava pitkälle, jotta se on hyödyntämiskelpoinen jatkojalostuksessa. Kaivosveroesitys kohtelisi toiminannanharjoittajia siten eriarvoisesti. Lisäksi kaivoksen tuotteen arvoon vaikuttaa suuresti laadulliset tekijät, kuten hyötyaineen pitoisuus ja mahdolliset epäpuhtaudet, jotka määrittävät kyseisen rikasteen arvon jatkojalostajalle. Rikasteen arvoa kuvaava arvokerroin (payable factor), on jäänyt esityksessä huomiotta.

Metallimalmin arvon määrittämisessä on viitattu Lontoon Metalli Pörssin hintaindikaatioon. Raaka-ainemarkkina, kuten yleisesti referenssihintana käytetty Lontoon Metalli Pörssi (LME), on alttiina hintaspekuloinnille. Kevään 2022 aikana esimerkiksi nikkelin LME-hinta kipusi yli 100 000 USD/t ja kaupankäynti keskeytettiin LMEssa. Fyysistä kauppaa ei mainitulla hinnalla luonnollisesti tehty. Samoin muun muassa akkutuotannossa käytetyn nikkelisulfaatin hinta on erkaantunut selvästi LME-hinnasta.

Kaivoslain keskeinen vaatimus kaikkien kaivosmineraalien hyödyntämisestä
VM:n asettaessa 27.1.2022 työryhmän arvioimaan kaivosveron vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia, määriteltiin ensisijaiseksi tavoitteeksi ohjata yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus uusitumattomien luonnonvarojen käytöstä, ei vähentää niiden käyttöä. Tämä tavoite on linjassa EU-tason tavoitteen kanssa turvata raaka-aineiden saanti ja nostaa omavaraisuutta. Arvorojalti kohdistuu suoraan kaivosten tuotantokustannuksiin, mikä muuttaa louhinnan kannattavuusrajaa (eli malmin cut off -pitoisuus) ja siirtää osan esiintymästä louhinnan ulkopuolelle. Näin arvo- tai määrärojalti tyyppinen ratkaisu jättää hyödyntämiskelpoisia uusiutumattomia luonnonvaroja louhinnan ulkopuolelle jo nyt toiminnassa olevissa kaivoksissa. Kaivosten toiminta-aika siis lyhentyy.

Nettotuloon perustuva malli olisi kansantalouden kannalta parempi vaihtoehto
VM:n työryhmän mukaan nettotuloon perustuva malli ottaisi huomioon paremmin kaivoskohtaisen toiminnan ja tuottavuuden. Se vaatisi työryhmän mukaan pidemmän valmisteluajan. Nyt kiireellisyyden vuoksi ollaan päätymässä malliin, jonka tiedetään alun alkaen olevan huonompi.

Terrafame

Esityksessä todetaan, että erityisesti metallien osalta kaivostuotannon laskennallista arvoa rikastamisen, sulattamisen ja muun jatkojalostuksen jälkeen voidaan arvioida maailmanmarkkinahintojen perusteella. Tällöin kaivostuotannon arvo kuvaa jalostettujen kaivosmineraalien tuotannon arvoa, eikä varsinaisesti maaperästä louhittujen kaivosmineraalien arvoa. Louhinnan jälkeisen tuotannon arvosta ei kuitenkaan ole olemassa julkisesti käytettävissä olevia vertailukelpoisia tietoja.

Kaivosveroa kannetaan Kanadan provinssien malleissa tyypillisesti vain louhinnassa syntyneistä voitoista. Kanada on yksi suurimmista kaivosmaista ja myös samalla tavalla kehittynyt yhteiskunta, kuten Suomi. Kehittyneissä maissa on palkkataso korkeampi, ympäristösuojelun vaatimukset ja muu sääntely tiukempaa sekä osittain näiden sekä muiden tekijöiden vuoksi yleinen kustannustaso korkeampi. Lisäksi kehittynyt yhteiskunta kerää jo veroja (yhteisö-, palkka- ja kiinteistöverot) tehokkaammin. Näistä syistä ei tulisi Suomeen säätää kehittyville maille tyypillistä arvorojaltiin perustuvaa veroa.

Terrafame Oy:n kaivostoiminta työllistää satoja suomalaisia ammattilaisia. Kainuussa tuotantotoiminnallamme on merkittävä ja keskeinen rooli alueen elinvoimaisuuden ylläpitämisessä ja kasvattamisessa. Merkittävän alueellisen vaikutuksen lisäksi työllisyys- ja talousvaikutukset ulottuvat laajasti myös muualle Suomeen ja eri toimialoille. Terrafame Oy:n kaivostoiminta luo pohjan suomalaiselle akkuteollisuusklusterille ja mahdollistaa merkittävät investoinnit jatkojalostukseen Suomessa.

Sotkamossa 9.1.2023

Joni Lukkaroinen
Toimitusjohtaja
Terrafame Oy